

Perspectief biedt organisaties en instellingen concrete instrumenten

Aandacht voor diversiteit

Stichting Perspectief

wil meewerken aan een goed bestaan voor mensen met een beperking en een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van persoonlijke ondersteuning in de samenleving. Dat doet Perspectief door evaluaties uit te voeren, trainingen en adviezen te geven en door het bij elkaar brengen van mensen en organisaties die bezig zijn met inclusie.

Perspectief gaat ervan uit dat mensen met een beperking medeburgers zijn die dezelfde soort behoeftes hebben als anderen en over dezelfde voorzieningen en mogelijkheden moeten kunnen beschikken. De ondersteuning moet aansluiten op hun persoonlijke behoeftes en wensen zodat zij hun leven kunnen inrichten op een manier die bij hen past.

Perspectief staat voor een inclusieve samenleving: een samenleving waarin iedereen welkom is, waar iedereen deel van uitmaakt en aan kan bijdragen.

Mensen horen bij elkaar. De behoefte aan sociale relaties, gebaseerd op vriendschap en vertrouwen is fundamenteel. We willen familie en vrienden om ons heen, voor anderen zorgen en ons gewaardeerd voelen. Apart staan is het ergste wat een mens kan overkomen. Niet herkend worden als vriend, als iemand om mee te praten, is erg.

Voor mensen met een beperking is het niet vanzelfsprekend dat ze erbij horen. Ze zijn gemarginaliseerd. Dat is om twee redenen vermoed ik.

De eerste is dat mensen met een ernstige beperking in Nederland vaak in aparte voorzieningen belanden. Dat gebeurt met goede bedoelingen, bijvoorbeeld omdat intensieve ondersteuning vaak alleen in speciale instellingen beschikbaar is. Aparte zorg is een belemmering om contacten te leggen, om te leren met leeftijdgenoten, om werk te vinden en met collega's vriendschapsbanden op te bouwen.

Erbij horen, vrienden hebben!

De tweede reden is dat mensen met een beperking zelden serieus worden genomen in hun behoefte erbij te horen. Er is algemene ondersteuning, maar de effecten ervan zijn vaak minimaal en armoedig. Mensen met een beperking hebben doorgaans geen betaald werk. Ze mogen blij zijn als ze naar school kunnen in de buurt; nog altijd gaan enkele duizenden

kinderen in Nederland niet naar school, ook niet naar een speciale. Ze hebben een minimale uitkering en moeten daarvan een eigen bijdrage voor AWBZ betalen, dus zelfstandig wonen is praktisch onmogelijk. Openbaar vervoer -zo zeggen de laatste beleidsbrieven- is in 2030 nog niet toegankelijk, dus vervoer blijft lastig.

Is het een wonder dat mensen die weinig geld hebben te besteden, die kwetsbaar zijn en die vaak in een instelling wonen, amper vrienden hebben? De marginalisering houdt zich zo in stand. *vervolg op pagina 2*

Coalitie voor Inclusie

Op initiatief van de Princenhofgroep wordt samen met Perspectief, Stichting de Toekomst en Socires gewerkt aan het realiseren van de Coalitie voor Inclusie. Deze Coalitie wil de inclusieve samenleving op een proactieve manier dichterbij brengen. Dat wil zij doen door de krachten in de samenleving te bundelen en positieve verbindingen tot stand te brengen tussen mensen, organisaties, diensten, overheden en anderen die inclusie in hun vaandel hebben. Met als uiteindelijk doel om de beleidsagenda te beïnvloeden zodat een inclusieve samenleving dichterbij komt. Hiertoe is een **Inclusie Manifest** geschreven.

In de komende periode zal de website www.coalitievoorinclusie.nl gevuld worden. Daar kunt u meer lezen. De startbijeenkomst voor de Coalitie staat voor 12 oktober 2007 gepland.

Wie amper vrienden heeft, heeft geen medestanders in een strijd om maatschappelijke verandering.

Hoop op een betere toekomst

Een organisatie als Perspectief heeft inmiddels ervaren dat isolement vreselijke gevolgen kan hebben voor mensen met een beperking en hun directe familie. Het leidt soms tot mensonterende situaties. Er zijn nog steeds Jolanda Venema's in Nederland en soortgelijke vormen van misbruik door onmacht en onkunde. Met het evaluerende werk van Perspectief verandert er gelukkig veel in de dagelijkse ondersteuning van mensen die vaak moeilijk worden geacht. Medewerkers en instellingsbewoners herwinnen op deze manier respect en hoop op een betere toekomst.

Uit onderzoek van Michael Kendrick blijkt dat Perspectief inmiddels veel waardering krijgt uit het veld. VWS en Fonds PGO willen dit werk ook financieel steunen. Het bestuur van Perspectief is hier blij mee en beseft dat dit mede te danken is aan de grote inzet van al het personeel.

Iedereen is anders

Er is een andere kant aan het maatschappelijk isolement van mensen met een beperking waar Perspectief aandacht voor vraagt. Een samenleving die onbewust groepen marginaliseert, loopt groot risico zelf te verarmen. Mensen zijn nooit gelijk aan elkaar. Uiterlijk, afkomst, huidskleur, cultuur, fysieke mogelijkheden of beperkingen; het is bij iedereen anders. Een veerkrachtige samenleving is gebaat bij de inbreng van mensen die niet zo gewoon en gemiddeld zijn. Het zijn vaak individuen uit de marge die aanzet geven tot veranderingen die de massa later omarmde omdat iedereen er profijt van bleek te hebben. Perspectief wil aandacht voor de waarde van diversiteit. Met de evaluaties, de opleidingen van Perspectief in Training, de activiteiten van Inclusie.nl en de **Index voor Inclusie** (zie ook p. 8) in het onderwijs heeft Perspectief concrete instrumenten te bieden aan organisaties die in dit idee geloven. Perspectief in Training leert verschillende aanbieders van openbaar vervoer en horecabedrijven de (economische) waarde van diversiteit met hun trainingen. Daarnaast hebben scholen die inclusief willen zijn maar niet weten hoe dat moet, baat bij de Index voor Inclusie. Het is een praktisch instrument waarmee de kwaliteit van het onderwijs voor elk kind -ook zonder handicap- wordt bijgehouden en verbeterd. Inclusie blijkt dan een pluspunt waar de hele school van profiteert.

José Smits

Voorzitter bestuur Perspectief

Wensen en dromen van een teamlid

Als je een zus hebt met een beperking en je ouders kunnen of willen niet meer zo intensief betrokken zijn bij hun dochter, dan kom je er als broer voor te staan. Ik ging me 'bemoeien' met de zorg voor mijn zusje en kwam al heel vlug bij een oudervereniging terecht en ook bij een lokale verwantenraad in de instelling waar mijn zus zorg ontvangt. Op die manier ben ik met Perspectief in aanraking gekomen en vanaf de oprichting ga ik als vrijwilliger mee met evaluaties. In de acht jaar van het bestaan van Perspectief heb ik de inzichten over evaluaties zien veranderen, maar altijd is de mens met een beperking centraal blijven staan.

Als ik met Perspectief op stap ga, zijn het soms enerverende dagen. Ik ben ook vaak thuisgekomen en daarna de eerste dagen eigenlijk niet aanspreekbaar geweest. Je hebt dan heel trieste dingen gehoord en gezien. Wat heb ik vaak gedacht: "Is dit de zorg in het rijke land waarin wij leven?" Voor mijzelf ben ik blij dat ik de kans krijg via Perspectief alle mogelijke voorzieningen te bezoeken. Van kinderdagverblijven tot ouderenzorg, van dagopvang tot betaald werk, van instellingen en ouderinitiatieven tot zelfstandig wonen in de wijk: het verrijkt mijn kijk op de mogelijkheden van ondersteund leven.

Wat ik steeds bijzonder vind, is dat wij altijd weer goede conclusies kunnen trekken uit alle gesprekken. Volgens mij komt dit omdat we goed luisteren en kijken en met iedereen in gesprek gaan. Soms gebeurt het dat iemand heel veel van zijn leven met ons deelt. Ik zou wel eens willen weten of het leven van die persoon ook werkelijk veranderd is na een evaluatie. Als mensen meer met elkaar in gesprek zouden gaan en beter naar elkaar zouden luisteren, dán konden vele dromen misschien waar worden.

Gelukkig zijn er ook veel goede dingen te zien en zijn er mensen die weten wat het betekent om passende ondersteuning te bieden. Als ik dan naar mijn zusje kijk, dan verwondert het mij én ben ik blij voor haar, dat zij nu gelukkig lekker in haar vel zit. Ze heeft zélf mooie ontwikkelingen doorgemaakt, ondanks alle niet altijd positieve veranderingen in de zorg.

Het werk van Perspectief is nog lang niet klaar en ik hoop zolang mogelijk mijn stukje hieraan bij te kunnen dragen.

Albert Meijer

Leven dat doe je samen

Door mijn openstaande tuindeuren komt de buitenwereld binnen. Het is goed te horen hoe druk de bouwvakkers zijn. Tijdens het werk zingt één van hen met de piratenzender mee. In mijn omgeving wordt volop gebouwd. Ik woon in Enschede en om precies te zijn in die wijk waar zeven jaar geleden een vuurwerkfabriek ontplofte. Van het ene op het andere moment werd een hele wijk weggevaagd. Een wijk, gevormd door mensen van allerlei pluimage en allerlei culturen. Ieder met eigen wensen, hobby's dromen en idealen. Samenwonend met familie, vrienden en burens. Een wijk met een bloeiend verenigingsleven. Niet alleen huizen, kantoren en winkels, maar ook de sociale structuur en samenhang. Weg, zomaar van het ene op het andere moment alles weg.

Steentje bijdragen

Er wordt druk gebouwd aan wederopbouw. Sinds oktober 2005 wonen mijn man en ik in deze wijk. Wij zien de wijk groeien en dat zal nog een aantal jaren doorgaan. Hoewel ik tijdens de ramp niet in deze wijk woonde, wil ik wel graag mijn steentje bijdragen aan de opbouw ervan. Niet letterlijk bouwen, maar een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in de buurt. En dat kan, er is genoeg te doen.

Het huis van verhalen

Direct na de ramp hebben, naast allerlei andere hulpverleners, omliggende kerken de handen ineen geslagen. 'Het pastoraat na de ramp' werd opgericht. Geld en mankracht werden vrijgemaakt om gedurende de eerste vijf jaar getroffen en te ondersteunen. Gewoon door ter plekke te zijn en

een luisterend oor te bieden. Na deze vijf jaar bleek de behoefte het eigen verhaal te vertellen nog steeds te leven. Besloten werd, zij het in een iets andere vorm, onder de naam 'Het huis van verhalen Enschede' verder te gaan. Daarbij is ook besloten de ramp niet meer de grens van het werk te laten zijn. Het leven is verder gegaan, verhalen kunnen ook over nieuwe onderwerpen gaan.

Een eigen plek

Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan het eigen onderkomen in het nieuwe voorzieningencluster, waaronder ook een stiltecentrum. Vanuit dit eigen plekje zullen drie soorten activiteiten plaatsvinden: presentie, verhalen en herinneringsgericht leren. Bij 'presentie' gaat het om het aanwezig zijn voor mensen die hun verhaal kwijt

willen of bezinning zoeken. Bij 'verhalen' worden in groepen activiteiten georganiseerd waarin mensen elkaar kunnen vinden of helpen. Door wat ze aan elkaar vertellen, tonen, vragen en meegeven, kunnen ze perspectieven openen voor elkaar. De laatste activiteit is 'herinneringsgericht leren'. Deze kan bijdragen aan het vasthouden van kennis en ervaring:

een verbinding leggen met hoe het voor, tijdens en na de ramp was en met de wederopbouw en het leven nu in de nieuwe wijk.

Iedereen hoort erbij

Aan de verdere invulling en ontwikkeling van 'Het huis van verhalen' werken veel vrijwilligers mee. Zij zien de waarde van ontmoetingen waarin het gaat om het zien van mensen als een geheel en niet met het stempel van slachtoffer, hulpbehoevende, buitenlander of iets anders. Ieder mens doet er toe, mag dat ook ervaren en heeft iets unieks bij te dragen.

Ik vind het een eer om als vrijwilliger mee te doen en te denken over de verdere ontwikkeling van dit huis dat midden in de samenleving staat. Ook vind ik het een voorbeeld van hoe met elkaar gewerkt kan worden aan een samenleving waarin iedereen er gewoon bijhoort.

Dini Goldschmidt

Teamleider Perspectief

Een inclusieve samenleving

Op een druilerige zomerdag spreken we met drie docenten over hun visie op lesgeven en wat zij in hun dagelijks werk met studenten sociaal pedagogische hulpverlening aan de Hogeschool Arnhem en Nijmegen willen uitdragen. Theo Repping, deskundige 'leren en ontwikkelen', Marianne Kooijman, docente beeldende vorming en Ria Hoebink, docente methodiek en theorie, geven jaarlijks les aan 90 tot 130 studenten.

Van de buiten- naar de binnenkant

Ria: "Hopelijk brengen wij onze studenten bij dat iedereen op zijn eigen manier verschillend is en dat er verschillende insteekmogelijkheden zijn om anderen te bereiken of te benaderen." De docenten leren hun studenten zonder oordeel of mening te kijken en te luisteren. Pas dan kun je zien en horen wat iemand te bieden heeft. De buitenkant, de handicap, is dan naar de achtergrond verschoven, terwijl de binnenkant, de mogelijkheden, beter zichtbaar zijn. Bijzonder aan de opleiding is dat gebruik wordt gemaakt van het vak beeldende vormgeving. Studenten leren zo eigenhandig met het 'hoofd en hart' vorm te geven aan een opdracht, een concept of zelfs gevoel, zonder daarbij direct woorden te gebruiken. Ook dit is op een andere manier kijken en ervaren. Het vraagt

zit tussen de oren

van de studenten zich op het expressieve vlak in te leven in een ander. Het betekent ook dat ze open moeten staan om zelf te leren van de ander en die te volgen. Marianne vertelt: "Het levert meer op, ook voor jezelf, wanneer je leert je blikveld te verruimen tot 360 graden, dan wanneer je je blik tot 180 graden laat draaien. Helaas is er steeds minder geld voor tijd, aandacht en bezinning, drie zaken waarvan wij denken dat er betere vakmensen uit voortkomen."

Van elkaar leren, verschillen waarderen

Wanneer het gaat om inclusief onderwijs, moet het accent niet liggen op de technische aanpassingen of hulpmiddelen die nodig zijn om een gebouw binnen te komen, de lessen te kunnen volgen of opdrachten te maken. Een inclusieve samenleving zit tussen de oren. Het is de overtuiging dat ieder mens anders is, dat je dat voor jezelf als een gegeven beschouwt en dat je daarvan kunt leren. Niet alleen omdat je vindt dat iedereen dezelfde rechten heeft, maar ook omdat je ziet dat het samen gaat met het bereiken van hogere doelen. Theo verwoordt het zo: "Op het moment dat je in protocollen gaat vastleggen dat iemand met een beperking dezelfde rechten heeft als een ander, wordt het een thema. Het verschil is daardoor niet weggewerkt, maar juist vergroot." Als we van meet af aan niemand buiten sluiten maar welkom

heten, dan wordt het ook een heel ander issue in het onderwijs, dan gaat inclusie over het onderwijs aan alle kinderen en jongeren en is het een taak van het onderwijs. "Als we al jongeren leren te leven met elkaar, weten we later dat mensen soms meer tijd voor iets nodig hebben en ieder de dingen op zijn eigen wijze doet. Want mensen kunnen niet voor anderen bepalen wat goed voor ze is", aldus Theo. Ria vult aan: "Wanneer je goed luistert of kijkt naar anderen, wanneer je iemand leert kennen, ontdek je vanzelf waar de kracht van iemand zit. Ik ben echt een voorstander van het kijken met een individu naar zijn ambities."

Hoewel de drie docenten soms zo hun twijfels hebben over de toekomst van een inclusieve samenleving, is er voor hen toch genoeg reden om door te gaan met het lesgeven op de manier zoals ze zojuist vol enthousiasme verteld hebben: "Mensen pikken niet altijd op wat we ze meegeven, dat zal in de loop van de jaren wellicht weinig veranderen. De wereld wordt steeds hectischer en technologischer, niet iedereen kan dat bijbenen. Maar vergeet niet dat een leven levenswaardig en respectvol moet zijn, dat wil je ook voor jezelf. In de kern streeft iedereen zijn eigen doelen na, en blijkbaar is dit voor ons zo belangrijk dat we dit onze studenten willen blijven meegeven!"

Willeke Verwoerd

Empowerment

Het eerste beeld dat dit woord bij mij oproept, komt uit een documentaire die ik onlangs op televisie zag. Een echtpaar, beide ruim in de 80, woont al meer dan zestig jaar bij elkaar. Zij heeft dementie, heeft bij alles ondersteuning nodig. Hij verzorgt haar liefdevol. In één van de scènes komt zij thuis en heeft twee cadeautjes meegenomen. “Deze is voor jou”, zegt ze terwijl ze hem het cadeautje overhandigt. “Wat lief van je”, zegt hij. En even later: “Voor wie is dat andere cadeautje?” “Voor Gerard gekocht”, is het antwoord. “Maar dat ben ik toch”, zegt hij rustig. Eerst enig aarzelen, daarna klinkt opgewekt: “Maar dat is leuk, dan heb jij twee cadeautjes!” Wat een kracht spreekt daaruit!

Empowerment is een veelgehoorde term tegenwoordig en wordt in verband gebracht met het versterken van kwetsbare mensen. Bij empowerment gaat het erom mensen aan te spreken op hun eigen kracht. In relaties met anderen kunnen zij laten zien wie ze zijn en zich ontwikkelen. De rol van ondersteuners is dat proces te vergemakkelijken, het gaat er dan om mensen te ondersteunen vanuit hun zelfvertrouwen en zelfrespect zélf krachtig te worden, niet om hen krachtig te maken.

Voor een samenleving waarin ieder welkom is en aan kan bijdragen is empowerment een sleutelbegrip. Achter de ideeën van een inclusieve samenleving schuilt een wereld van waarden en denkbeelden over de verhouding tussen kwetsbare mensen, zorg, ondersteuning en samenleving. Kort gezegd komt die er op neer dat de handicap niet in de persoon zit maar in de samenleving. Empowerment en handelen vanuit het zorgparadigma gaan niet samen. Vanuit het zorgdenken gaat veel aandacht uit naar cliënten meer keuzes geven, hen vaardigheden leren, hen te laten participeren in de samenleving. Voorbeelden waaruit afhankelijkheid en ongelijkwaardigheid spreekt. Het gaat er echter niet om dat cliënten in hun rol als cliënt vaardiger worden, maar dat mensen hun persoonlijke doelstellingen kunnen bereiken. Dat betekent aansluiten bij de kracht, levensdoelen en het ritme van mensen zelf en met elkaar daarin ontdekkingen doen. Om gevoel van eigenwaarde te verwerven zijn mensen op elkaar aangewezen.

Belangrijke uitdagingen voor professionals daarbij zijn de erkenning dat voor ieder mens, ongeacht de aard en mate van zijn beperking, het leven veel meer is dan zorg

alleen. Dat mensen dezelfde soort behoeften hebben, zoals aan vrienden, het opdoen van nieuwe ervaringen, van betekenis zijn voor anderen en vooral ook iets te bieden hebben. Dat mensen zélf hun eigen behoeften het beste verstaan. De uitdaging is van deze erkenning uit te gaan en er vooral naar te handelen. Te erkennen dat we sociale wezens zijn, die alleen tot ontplooiing kunnen komen in relatie tot anderen. Nu hebben mensen met beperkingen vaak alleen de rol van cliënt of bewoner. Vooral omdat zij vaak maar een heel klein persoonlijk netwerk hebben en omgeven zijn door betaalde professionals, die veelal ook nog de rol van persoonlijke relatie claimen. Relaties krijgen echter pas ten volle betekenis, wanneer mensen op gelijkwaardige basis met elkaar verbonden zijn, als elkaars buurman of vriend, als meester-leerling, moeder-zoon et cetera. Vanuit het besef dat zij elkaar iets te bieden hebben. We moeten bevorderen dat mensen in omgevingen wonen, werken en recreëren die geassocieerd worden met positieve zaken. Veel kwetsbare mensen verkeren in omgevingen vol met negatieve symbolen, symbolen die hun beperkingen accentueren en geassocieerd worden met ziekte, zwakheid. Het leven in een uitdagende omgeving waarin mensen als gewoon burger worden gezien, stimuleert en versterkt het proces van empowerment. In een dergelijke omgeving wordt een appèl gedaan op talenten, kunnen mensen nieuwe ervaringen opdoen, grenzen verkennen. Zo wordt bevorderd dat ieder zijn eigen (levens)doelen kan nastreven.

Anna van der Zwan

Dit artikel is eerder verschenen in de 'Nieuwsbrief' (Jaargang 6, nr. 11, januari 2007) van het Landelijk KennisNetwerk Gehandicaptenzorg (LKNG).

Een PiT-tige bijdrage

Inclusief bediening en service

Sinds maart dit jaar geeft PiT de training 'Werk maken van toegankelijkheid' in de horeca. Een sector waar service met hoofdletters wordt geschreven. Ook PiT-trainers en ervaringsdeskundigen hebben het aan den lijve mogen ondervinden toen zij ter voorbereiding op een training medewerkers van hotels gingen interviewen. Een zeer hartelijke ontvangst, heerlijk eten en drinken. Kosten noch moeite werden gespaard om het iedereen naar de zin te maken. We vroegen hotelmedewerkers naar ervaringen met mensen met een beperking. "Niet zoveel ervaring", zei iemand. Bij doorvragen bleek dat er wel degelijk diverse ervaringen zijn. Ze vertelden over extra service aan mensen die soms al twintig jaar vakantie bij hen komen vieren en in de loop van de tijd steeds minder mobiel zijn geworden of minder alert. Ook hoorden we creatieve en respectvolle oplossingen voor problemen die zich voordoen.

Met de training willen we bewerkstelligen dat horecamensen álle mensen die zij ontvangen met dezelfde open en persoonlijke houding welkom heten. Dat is aangenaam voor de gasten en gunstig voor ondernemers omdat hun klantenkring groter wordt. PiT wil er graag aan bijdragen door aansprekende trainingen te verzorgen aan allerlei bedrijven. Om dat wereldkundig te maken, is de folder 'Zoek de 7 verschillen' gemaakt.

Perspectief In Training

Wilt u deze folder ontvangen of wilt u meer weten over het aanbod van PiT, neem dan contact op via pit@perspectief.org.

Een ontmoeting met Ronald Vaillant

Ronald is een 'vers' teamlid van Perspectief. Hij is ervaringsdeskundige vanuit de psychiatrie en heeft inmiddels deelgenomen aan drie evaluaties, waarvan een in de psychiatrie. Hij is enorm enthousiast over Perspectiefs uitgangspunten over Kwaliteit van Leven en Inclusie. Deze sluiten nauw aan bij de keuzes die hij zelf maakt in zijn eigen leven én bij zaken waar hij mee bezig is binnen de psychiatrie. Ronald vertelt hierover.

Volledige aandacht

"Een hulpverlener in de psychiatrie vraagt of je je dagschema volgt, of je je pillen wel neemt, of je je niet eens zou wassen. Allemaal belangrijk natuurlijk, maar het is niet genoeg. Een hulpverlener zou meer moeten kijken naar wie je echt bent. Bijvoorbeeld door met je te praten over de zin van het leven en wat je daarin wilt bereiken: welke activiteiten kunnen jou helpen om op een volwassen manier iets constructiefs te doen? Belangrijk is dat de hulpverlener jou de regie geeft over je eigen herstel. Hij moet niet alleen jouw problemen zien, maar ook je capaciteiten."

Opkomen voor jezelf

Voor veel mensen met psychische problemen geldt: je bent alleen thuis en ziet af en toe een hulpverlener voor je ergste problemen óf je bent 24 uur per dag opgenomen als het echt uit de hand is gelopen. 'Inclusie' is binnen de psychiatrie en bij mensen met een psychiatrische beperking daardoor niet echt een onderwerp van gesprek. Als je onder jouw voorwaarden je leven met je eigen netwerk wilt opbouwen in de samenleving, dan zul je erg goed op moeten kunnen komen voor je eigen belangen. Inclusie in de psychiatrie zou vooral moeten gaan over zeggenschap, het zoeken naar eigen drijfveren en de zin van je leven en over de zelfregie over je herstel. Andere mensen kunnen je helpen bij je zoektocht. Die mensen vind je doorgaans niet onder hulpverleners. Terwijl je ze hard nodig hebt om je te helpen ontdekken wat jou energie geeft en in contact te brengen met anderen. Het hoeft ook niet vreselijk ingewikkeld te zijn. Het zit hem vaak in heel kleine blijdschapjes."

Bijdragen aan inclusie

Ronald is in gesprek met de psychiatrie over deze thema's. Hij is de drijvende kracht achter een lotgenotengroep die de dialoog aangaat met een instelling. Ook geeft hij samen met anderen workshops aan werkers in de psychiatrie en aan lotgenoten. Ronalds motto is: "Respect, hoop en steun van de buitenwereld én het besef van de hulpverleners en anderen, dat een mens met een psychiatrische achtergrond méér is dan een ziektebeeld, zullen zeker bijdragen tot een inclusieve samenleving."

Hans Kroon

“Ik wil me ervoor inspannen dat veranderingen niet alleen verwacht worden van mensen met een beperking. Veranderingen moeten vooral plaatsvinden bij ons. Wij moeten de inrichting van onze clubs en verenigingen veranderen. Wij zullen moeten inzien dat we veel voor elkaar kunnen betekenen, veel van elkaar kunnen leren.”

Zoektocht naar openingen

Nieuwsgierig naar evalueren

Aan het woord is Jan de Kluijver, betrokken bij het project ‘We zien elkaar’. In november 2006 ontmoette ik Jan voor het eerst. Hij was nieuwsgierig naar onze manier van evalueren en wilde daar graag eens een middag met me over doorpraten. Zou een evaluatie een geschikt instrument kunnen zijn binnen een kerkelijke gemeente? Zou je door een evaluatie het inclusieve denken van mensen kunnen bevorderen? Welke vragen moeten we dan stellen aan mensen? Kan Perspectief helpen in deze zoektocht naar openingen?

Werken met jongeren

Jan werkt veel met jongeren binnen een kerkelijke gemeenschap en is ook politiek actief in de gemeente Ede. Jongeren hebben zijn hart! Sinds de jaren '80 is Jan betrokken bij jeugdwerk. Eerst in Genemuiden en nu in Ede. Door een ongeluk op zijn 22ste raakte Jan verlamd vanaf zijn middenrif. De benoeming tot jeugdwerker had hij toen sinds een paar dagen op zak. De start van dit werk moest wachten tot na zijn revalidatie. De jeugdwerker kon niet meer gaan voetballen met de jongeren, maar samen plezier maken én een goed gesprek kon nog altijd.

Kletsen, eten en een filmpje kijken

Door de jaren heen ontdekte Jan dat ook jongeren met een beperking graag gebruik maken van het jongerencentrum waar hij bij betrokken is. Het biedt kansen op ontmoeting met anderen en het is gewoon leuk om samen met leeftijdsgenoten te kletsen, te eten of een spelletje te doen. In Ede komen er bijvoorbeeld ook studenten naar het centrum. Zij hebben er belang bij om een goede en goedkope maaltijd te verorberen. Ook een avondje kletsen of een filmpje kijken valt bij hen wel in de smaak. Ieder heeft in het jongerencentrum iets te halen én iets te bieden! Zo ontstaan er soms leuke contacten en zie je hoe mensen iets voor elkaar kunnen betekenen en hoe ze van elkaar kunnen leren. En dat is inclusie, toch?! Die wederkerigheid, dat samen optrekken en die ander niet willen missen.

Op alle fronten inclusief

“Het mooie van decentralisatie van zorg aan mensen met een beperking is dat zij nu weer meedoen in de samenleving. We kunnen elkaar weer ontmoeten. Voor kerken betekent dit dat zij weer gemeenteleden met een beperking over de vloer krijgen.” Hij is bezig om een soort praktische handreiking (met kansen en valkuilen) te schrijven voor gezinnen en mensen die een functie hebben binnen een kerk. Op alle mogelijke fronten wil Jan mensen warm doen lopen voor een inclusieve manier van denken. Volgens hem zal een evaluatie, zoals Perspectief deze uitvoert, een heel geschikt middel kunnen zijn binnen kerkelijke gemeenschappen om te bevorderen dat mensen meer en meer met elkaar optrekken als gelijkwaardige leden. “We zullen hierover zéker met elkaar verder praten in de toekomst. Het gaat er immers om dat mensen elkaar zien en herkennen...ieder met eigen en unieke talenten, ieder onmisbaar!”

Trees van 't Foort

Handreiking 'Een goede kwaliteit Een goed leven'

Hoe toets je kwaliteit van zorg en ondersteuning? En wat is de rol van de cliëntenraad als het gaat om het toetsen én verbeteren van kwaliteit?

VraagRaak en Perspectief hebben hierover een kleurrijke handreiking gemaakt. Met informatie en tips en cliëntenraden om een advies te kunnen geven aan de organisaties. In het najaar worden vier bijeenkomsten over dit onderwerp georganiseerd (zie ook 'Agenda 2007' op deze pagina).

Voor meer informatie over en/of het bestellen van de handreiking, kunt u contact opnemen met VraagRaak, telefoon: 030-2363726. Ook kunt u meer lezen op onze site www.perspectief.org, onder het kopje 'laatste nieuws'.

De Index voor Inclusie

De Index for Inclusion is in het Nederlands verschenen onder de naam 'Index voor Inclusie' en valt onder licentie van Stichting Perspectief. De Index is een praktisch hulpmiddel om het proces naar inclusief onderwijs op elke school te ondersteunen. Het biedt scholen een ondersteunend proces van (zelf)evaluatie en ontwikkeling, dat gebaseerd is op de inzichten van personeel, bestuurders, leerlingen, ouders/verzorgers alsook die van de plaatselijke gemeenschap. Het maakt een onderzoek mogelijk hoe barrières op de weg van leren en participeren teruggedrongen kunnen worden voor elke leerling.

Het bestellen van de Index kan via de website www.indexvoorinclusie.nl. Als u meer informatie wilt, kunt u contact opnemen met Stichting Perspectief, telefoon 030-2363000.

Adressen

Landelijk Bureau Utrecht
Mario Nossin (directeur)
Anna van der Zwan (adjunct-directeur)
Postbus 85273, 3508 AG Utrecht
Telefoon (030) 236 30 00 • Fax (030) 236 30 09
info@perspectief.org

Websites
www.perspectief.org
www.inclusie.nl
www.indexvoorinclusie.nl

Kantoor Zwolle
Terborchstraat 12a, 8011 GG Zwolle
Telefoon (038) 429 03 04 • Fax (038) 423 87 14

Kantoor Rotterdam
Marshallweg 45, 3068 JN Rotterdam
Telefoon (010) 407 47 47 • Fax (010) 407 47 40

Manager Evaluaties West- & Zuid-Nederland
Marti Herrera, (010) 407 47 47

Manager Evaluaties Oost- & Noord-Nederland
Anne Braakman, (030) 236 30 00

Perspectief in Training (PiT):
Wil Molenaar, (010) 407 47 47
pit@perspectief.org

Colofon

Redactieadres: Landelijk Bureau Stichting Perspectief

Redactie: Trees van 't Foort, Annamart van der Plaats, Mariola Verstappen, Anna van der Zwan, Babette Hagedoren

Met dank aan: Dini Goldschmidt, Astrid Greven, Heleen Hartholt, Hans Kroon, Albert Meijer, Wil Molenaar, Dianne den Ouden, José Smits, Willeke Verwoerd

Foto's: Dini Goldschmidt, Hans Kroon, iStockphoto

Grafisch Ontwerp: Ellen Bakker, Utrecht

Oplage: 2500

© 2007, Stichting Perspectief, Utrecht
Al het materiaal van Stichting Perspectief valt onder de Auteurswet

Agenda 2007

Introductietrainingen over visie en werkwijze Perspectief

24 september
11 oktober

in Utrecht
in Utrecht

Info: Hans Kroon
(010) 407 47 47

Startbijeenkomst voor de Coalitie voor Inclusie

12 oktober

Info: Heleen Hartholt
(030) 236 30 00

Bijeenkomsten 'Goede kwaliteit - Goed leven'

12 oktober
1 november
6 november
23 november

In samenwerking met VraagRaak
in Zwolle
in Driebergen
in Eindhoven
in Rotterdam

Info: VraagRaak
(030) 236 37 26
info@vraagraak.nl

Studiedagen Index voor Inclusie

15 oktober
6 november
19 november

in Eindhoven
in Zwolle
in Rotterdam

Info: www.indexvoorinclusie.nl

Basistraining Perspectief

15 en 16
november

in Amersfoort
Info: Hans Kroon
(010) 407 47 47

